

การทอผ้าไหม

เป็นการนำเอาเส้นใยไหมพุ่งมาทอขัดกันเข้ากับไหมเครือ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้าประกอบด้วย โครงกี่, ฟืม, ตะกอ, ไม้ม้วนผ้า, ไม้สำหรับนั่งเวลาทอผ้า, ไม้เหยียบสำหรับดึงเส้นด้ายให้ขึ้นลง (คานเหยียบ), หลักม้วนผ้า, คานแขวน, กระจวย, หลอดด้ายพุ่ง, ผังหรือตะดิงขึงผ้าให้ตึง

2. นายสมพร สุวรรณพันธ์ ปราชญ์ชาวบ้านด้านการจักรสาน บ้านเปลือยน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อพันขัน

เป็นผู้มีความสามารถในงานจักสาน เพราะเครื่องจักสานไทย เป็นงานศิลปหัตถกรรม ที่มีคุณค่าอย่างยิ่งหนึ่งของไทย ที่ทำสืบทอดกันมาแต่โบราณ คุณลักษณะ พิเศษของเครื่องจักสานที่มีคุณค่าในตัวเอง ทำให้เครื่องจักสานมีอายุ ยืนยาวสืบต่อกันมานานนับพันปี แม้ในปัจจุบันการทำเครื่องจักสานจะลดจำนวนลงไปบ้าง ตามสภาพสังคมวัฒนธรรม ที่เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรม แต่เครื่องจักสานยังเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ยังไม่สามารถผลิตได้ด้วยเครื่องจักรกล เพราะการทำเครื่องจักสาน ต้องใช้ความชำนาญ และความสามารถเฉพาะตัวของช่างพื้นบ้านแต่ละถิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นคุณค่าพิเศษของเครื่องจักสานที่ต่างไปจาก

ผลิตภัณฑ์อื่นที่ผลิตด้วยเครื่องจักร เครื่องจักรสานจึงเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้

3. นายอุไรฤทธิ์ เสนบุญมี ปราชญ์ชาวบ้านด้านหมอลู่ขวัญ บ้านหนองยาง หมู่ที่ 2 ตำบลบ่อพันขัน

เป็นปราชญ์ด้านหมอลู่ขวัญ เป็นผู้ที่มีความรู้ในด้านพิธีกรรม ด้านลู่ขวัญ เช่น ลู่ขวัญข้าว ลู่ขวัญทหาร ลู่ขวัญแต่งงาน ลู่ขวัญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น และยังเป็นผู้กำหนดขั้นตอนในการทำพิธีต่างๆ กำหนดฤกษ์-ยาม และ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการใช้ประกอบพิธี และเป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธี

แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

(การทอผ้าไหม, การจักรสาน, หมอลู่ขวัญ)

องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อพันขัน
อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันมีดังนี้

1. นางคำหาร สาโพทนัน ปราชญ์ชาวบ้านด้านการทอผ้าไหม บ้านเปลือยน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อพันขัน

ภูมิปัญญาการสาวไหมพื้นบ้านของเกษตรกรในหมู่บ้านเปลือยน้อย เป็นกระบวนการผลิตเส้นไหมของเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมหลังจากเสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยวการทำไร่ทำนาแล้ว อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมวิถีชีวิต ที่มีการสืบทอดกันมา ของสตรีภายในครอบครัวและหมู่บ้าน แล้วนำไปปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง ช้ำแล้วช้ำอีกจนเกิดความชำนาญ โดยจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการบางส่วน เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมในแต่ละ

วัสดุ/อุปกรณ์

1. กี่ทอผ้าไหม
2. กระจสวย
3. หลอดด้าย(ไหม)
4. ไม้เหยียบหูก
5. ไม้หาบหูก
6. ฟืม

ขั้นตอนการทอผ้าไหม

ในการทอผ้าไหมจะมีการเตรียมเส้นด้าย 2 ลักษณะ คือ เตรียมเส้นด้ายพุ่งและเตรียมเส้นด้ายยืน (ด้ายทางเครือ) ซึ่งมีวิธีการเตรียมดังนี้ การเตรียมเส้นด้ายพุ่ง ในการทอผ้าแต่ละครั้งช่างทอผ้าจะซื้อเส้นใยมาจากร้านขายในตัวเมือง ซื้อเส้นใยไหมที่ยังไม่ได้ผ่านกรรมวิธีทำให้เส้นใยนุ่มมาก่อน กรรมวิธีนี้คือ การฟอกไหม นั่นเอง คือการนำเส้นไหมมาต้มในน้ำด่างที่เคือด เพื่อทำให้เส้นไหมอ่อนนุ่มเปลี่ยนสีเส้นใยจากสีธรรมชาติที่ไม่สวยงามให้สวยงามมากขึ้นการทำน้ำด่างนั้นจะทำมาจากพืช ได้แก่ ผักขมหนาม กาบมะพร้าว กาบกล้วยและก้านขี้เหล็ก ซึ่งมีกรรมวิธีการทำน้ำด่างดังนี้ นำพืชอย่างใดอย่างหนึ่งไปตากให้แห้งในการนำไปตากให้แห้งจะมากขึ้นอยู่กับจำนวนเส้นใยที่นำมาฟอก ไม่ได้กำหนดตายตัวลงไป

หลังจากการย้อมสีไหมเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะนำเส้นไหมไปตากให้แห้งเพื่อจะได้นำไปสู่ขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนการผลิต

เมื่อนำไปตากแห้งแล้วนำไปเผาเพื่อจะเอาเถ้ามาทำเป็นน้ำด่างต่อไป ในการเผา ผู้ทำจะไม่ปล่อยให้ไฟดับเองจะใช้น้ำดับ ทั้งนี้เพื่อให้ได้น้ำด่างที่มีคุณภาพดี ต่อจากนั้น นำเถ้ามาใส่ผ้าเพื่อจะกรองเอาแต่น้ำ โดยมีภาชนะรองรับน้ำด่างแล้วเทน้ำผ่านเถ้าที่อยู่ในผ้าใช้มือคนไปเรื่อย ๆ จนเหลือแต่กากหรือเศษไม้ต่าง ๆ เมื่อกรองเสร็จแล้วปล่อยให้ไว้ให้ตกตะกอนหลังจากนั้นจึงเอาน้ำใสของน้ำด่าง น้ำด่างที่ได้จะเป็นน้ำด่างที่ใช้ในการฟอกไหม ต่อจากนั้นนำเส้นใยไหมแห้งพร้อมที่จะนำไปก๊วกเป็นใจต่อไป

